

שאל

אביר ויריד

זמני השבת (ת"א):

כניסת השבת: 19:07

יציאת השבת: 20:10

י"ט אייר תשע"ב

גיליון מס' 66

שאלות ותשובות על הפרשה

מאת ר' עזרא מרום

עונג שלבת

"הזן את העולם כולו"

קריאת פסוקי פרשת השמיטה, מעוררת שתי תמיהות אותן מעיר הגאון רבי עזריה פיג'ו זצ"ל, בעל "בינה לעיתים", ראשית, על שום מה ראתה התורה צורך לומר: "שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך ואספת את תבואתה.. ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ... "הרי כאן, בעצם, רוצה התורה לצוותנו על ענין השמיטה, היה איפוא די אם היתה אומרת: **מקץ שבע שבע שנים תעשה שמיטה**, כשם שאומרת בשמיטת כספים: "מקץ שבע שנים תעשה שמיטה" (דברים טו, א)? וכי חובה על האדם לעבוד בששת השנים שקודמות לשמיטה כדי לקיים את מצוות השמיטה, כלום אין זו מזכותו של האדם לעבוד רק בחלק מן השנים, ואף בכלל לא?!

זאת ועוד, בהמשך (ויקרא כה, כ) מציגה התורה כביכול, את הלבטים העשויים להתעורר בקרב שומרי השמיטה: "וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסוף את תבואתנו". והתורה פותרת את הלבטים הללו: "וצויתי את ברכתי לכם בשנה השישית ועשת את התבואה לשלוש השנים". **עיתוי הלבטים תמוה**, מה זאת אומרת: "מה נאכל בשנה השביעית", הרי דרכו של עולם לאכול בכל שנה מה שנזרע בשנה הקודמת, ואם כן, פשיטא הוא שבשנה השביעית יאכלו מה שזרעו בשנה השישית? אם יש חשש זה על

השנה השמינית, שבשנה השביעית שקדמה לה לא עבדו את האדמה, **מה איפוא מסתתר וטמון ב"וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית?"**

פרשת שמיטה מגלה לנו את הדרך אשר נעשה כדי לזכות בסייעתא דשמיא, מחד עלינו להשתדל ומאידך עלינו להאמין, צירוף של שני הדברים יוצר את המסלול לקבלת השפע מבורא העולם, כמו ההגדרה הנפלאה של הגמרא: "מאמין בחיי עולם וזורע".

אמנם, רבי שמעון בר יוחאי זי"ע היה מבני עליה שזכה לפרנסה ללא השתדלות, אך כבר אמרו חז"ל: "שהרבה עשו כן ולא עלה בידן" כי מועטין הן אלו שראויים וזוכים לכך. אך רוב העולם זקוק לכלי להחזיק

1. פרשת בהר מתחילה במצוות שמיטה ומסתיימת בשמירת שבת. מה משותף ל-2 המצוות? תשובה: שתי המצוות נתברכו. בשמיטה: "וציוותי את ברכתי לכם בשנה השישית; בשבת: "ויברך אלוקים את יום השביעי".
2. איזו הלכה נלמדת מהפסוק: "והיתה שבת הארץ לאכלה"? תשובה: פירות שביעית נועדו לאכילת האדם ולכן אסור לסחור בהם ואסור גם להפסיד אותם באופן שלא יהיו ראויים למאכל.
3. מדוע דיני שמיטה נאמרו בלשון יחיד ואילו דיני היובל בלשון רבים? תשובה: במצוות שמיטה חייב כל יחיד היושב בארץ ואילו מצוות יובל נוהגת רק בזמן שכל שבטי ישראל נמצאים בארץ. (גמרא ערכין ל"ב).
4. "וכי ימוך אחיך והחזקת בו". מדוע הציווי נאמר בלשון יחיד? תשובה: ללמדנו: על כל יחיד מוטלת החובה לעזור לעני בעצמו, והוא אינו רשאי לפטור את עצמו ע"י שליחתו לאנשים אחרים שיעזרו לו!
5. "ולא תונו איש את עמיתו". האם מותר לרמות גוי? תשובה: אסור לרמות גוי (רמב"ם, כלים י"ב משנה ז').
6. הסבר את הפסוק: "והשיג לכם דיש את בציר". (רש"י) תשובה: שיהיה הדיש מרובה ותהיו עסוקים בו עד הבציר.
7. "ונתתי את שמיכם כברזל ואת ארצכם נחושה". על מי אמר בתורה: "ברזל ונחושת מנעליך"? תשובה: משה ברך את אשר (פרשת חאת הברכה, דברים ל"ג 26)
8. "והכיתי אתכם שבע על חטאותיכם". על מי נאמר בתנ"ך "לקתה כפליים על חטאותיה"? תשובה: ירושלים (במגילת איכה).
9. איזה מחסור מתבטא בקללה: "ואפו עשר נשים בתנור אחד" (רש"י) תשובה: מחסור בעצים.
10. "ורדף אתכם קול עלה נידף". מי בתנ"ך מתואר כ: "מוץ אשר תדפנו רוח"? תשובה: הרשעים. (תהילים א')

את ברכת ה', כמו אלישע אשר ביקש כלים לשמן, כך אנו זקוקים ליצור כלים לקבל את הברכה.

אשר על כן באה התורה ומלמדת אותנו את חובת ההשתדלות, במשך שש שנים כדי לזכות לפרנסה עלינו לעבוד את האדמה, כל אחד בדרכו ובמלאכתו. גם אז "וצויתי את ברכתי", ללא ברכת ה' לא תצליח דרכינו. אך כאשר מגיעים לשנה השביעית, שם אין השתדלות לפרנסה, ואנו נשאל איך נזכה לסייעתא דשמיא ללא ההשתדלות? משיבה התורה: **שההשתדלות בשנה השישית תתן את פירותיה לשלוש השנים**, והיא תשמש ככלי שבעבורה נזכה לברכת ה' גם בשנה השביעית והשמינית עד שנחזור למסלול הרגיל של מאמין בחיי עולם וזורע.

הרב שמואל רבינוביץ', רב הכותל המערבי והמקומות הקדושים

קביעות בפרשת השבוע

הלוח העברי של ימינו הוא לוח השנה היחידי בעולם בו יש שם לכל שבוע, אך יש להבהיר שפרשת השבוע עשתה דרך ארוכה עד אשר זכתה לתפוס את מקומה הקבוע בלוח השנה. לא מזמן עוד רווחו מנהגים שונים בשיבוץ פרשת השבוע בלוח השנה וכאשר בעדה אחת קראו פרשה זו, קראו בעדה שניה פרשה אחרת, וברור שבמצב זה לא ניתן היה לקרוא לשבוע על שם פרשת השבוע.

אך שלא כמו במנהגים אחרים שהעמיקו להכות שורשים במסורת העדות מבלי שניתן יהיה לשנותם או להביא לאיחודם. בנושא של פרשת השבוע אירע דבר נפלא: המנהגים השונים בטלו ונעלמו ונוצר מנהג אחיד שהתפשט בכל קהילות ישראל. זהו הישג שמן הראוי להדגישו ולהעלותו על נס מאחר והוא יכול לשמש דוגמא טובה ליצירת דפוסי מנהג אחידים גם בנושאים אחרים.

תיקון הקריאה

בתלמוד הירושלמי מובאת מסורת לפיה "משה התקין את ישראל שיהיו קוראים בתורה בשבתות ובימים טובים ובראשי חודשים ובחולו של מועד. בא עזרא והתקין לישראל שיהיו קוראים בתורה בשני ובחמישי ובשבת במנחה". התקנות המיוחסות למשה רבנו ולעזרא הסופר, אינן עוסקות בתוכן הקריאה

שקוראים באותם ימים שנתקנו לקריאה. רק לגבי הקריאה בחגים אנו מוצאים שחז"ל ייחסו את תוכן הקריאה למשה רבנו וכמו שמפרש שם רש"י: מצווה לקרוא פרשת כל מועד בזמנו.

מחזור הקריאה

במאה השניה שלאחר החורבן עדיין יש מחלוקת בין התנאים על שיטת הקריאה לפי הסדר שטרם התגבשה וטרם התמסדה. במשך הזמן בקשו לקבוע לוח זמנים לסיום מחזור הקריאה בפרק זמן מוגבל. בבבל הנהיגו מחזור שנתי כלומר סיום מחזור הקריאה במשך שנה אחת ואילו בארץ ישראל בקשו לסיים את מחזור הקריאה בשלוש שנים.

מנהגם של בני א"י לא הצליח להתבסס, אומנם ידוע שהיו גם מקומות מחוץ לא"י שנהגו כמנהג בני א"י אך המנהג לא הצליח להתפשט והוא עבר ובטל מן העולם.

בני בבל חילקו את התורה, לצורך סיומה במחזור שנתי, למנות שבועיות שנקראו פרשות או פרשיות. הקריאה בתורה וסיומה במחזור שנתי הוא מנהג יפה ושילובם של פרשיות

11. "את ספיח קצירך לא תקצור"; 17. "וידבר ה' אל משה בהר סיני". מה ענין שמיטה אצל הר- סיני? תשובה: מה שמיטה נאמרו כללותיה ופרטיה ודקדוקיה בהר סיני, כך כל המצוות (רש"י).
18. בפרשתנו מדובר על גאולת קרקעות. היכן בתנ"ך בוצע תהליך כזה? תשובה: במגילת רות אצל בועז.
19. מה משמעות השם סיני? (עיין שבת פ"ט) תשובה: סיני מלשון שנאה, הר שממנו ירדה שנאה מהגויים לישראל.
20. על מה נאמר: "גאולת - עולם תהיה"? תשובה: על ערי הלויים ובתי אחזתם.
21. א. מה משמעות הביטוי "סיני ועוקר הרים"? ב. מי מחכמי התלמוד זכה לתארים אלה? תשובה: א. סיני= בקי ובעל ידע רב, עוקר הרים = חריף ומפולפל בלימוד. ב. בגמרא ברכות ס"ג: רב יוסף=סיני ואילו רבה= עוקר הרים.
11. "את ספיח קצירך לא תקצור"; הסבר מהו ספיח? תשובה: ספיח הוא צמח שגדל מעצמו מזרע שנפל בקרקע.
12. כמה ערים היו ללויים? תשובה: 48 ערים.
13. באיזה פסוק מופיע המספר שבע, 4 פעמים? תשובה: "וספרת לך שבע שבתות שנים שבע שנים שבע פעמים והיו לך ימי שבע שבתות השנים".
14. על איזה בנין מפורסם בעולם כתוב הפסוק: "וקראתם דרור בארץ לכל יושביה". תשובה: על פסל החירות בפילדלפיה שבארצות הברית.
15. באיזה כינוי נקראת קניה חוזרת של בתים וקרקעות בארץ ישראל? תשובה: גאולה.
16. "וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית" על מי בתורה מסופר ששאלו "מה נשתה"? תשובה: עם ישראל כשמצאו מים מרים במרה אמרו: "מה נשתה?" (שמות טו' 24).

השבוע בלוח השנה התפשט והתקבל בכל קהילות ישראל. חיבור וחלוקת הפרשיות

הצורך לחבר פרשיות או לחלק פרשיות נובע מכך שבכל שבת יש לקרוא פרשה אחת על הסדר. אבל מספר שבתות השנה אינו קבוע. בשנה יש 50 או 51 שבתות אך בשנה מעוברת יש 54 או 55 שבתות. לא בכל שבתות השנה ניתן לקרוא בפרשה. אם חג מחגי התורה חל בשבת אין קוראים בפרשת השבוע שעל הסדר, אלא קטע מן התורה המיוחד לחג, אך יש לסיים את מחזור הקריאה השנתי בשמחת תורה.

הייחוד והיחד

לוח השנה היהודי משמש מצד אחד גורם המאחד את כל פלגי העם ומצד שני מייחד את העם היהודי מכל העמים. קביעתה של פרשת השבוע בלוח השנה והשימוש בה כשם לשבוע היהודי מוסיפה מימד חדש לייחודו של לוח השנה ולאיחודם של כל העדות בישראל מסביב לפרשת השבוע.

מתוך אתר דעת/רחמים שר שלום